

استوانه
کورش بزرگ

تاریخچه و ترجمه کامل متن

دکتر شاهرخ رزمجو

سرشناسه	روز مجو، شاهرخ
عنوان و نام پدیدآور	استوانه کورش بزرگ / شاهرخ رزمجو.
مشخصات نشر	تهران: نشر فرزاد روز، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	۱۶۰ ص. (مصور رنگی).
فروست	مجموعه مطالعات ایران باستان.
شابک	978 - 964 - 321 - 333 - 6
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	کتابه منشور کورش
موضوع	کتابه های مغانی
رده بندی کنگره	۱۳۸۹ / ۵۰۷۴۵ / ۴ DSR۲۳۵
رده بندی دیویی	۹۵۵/۰۱۵۰۷۲۷
شماره کتابشناسی ملی	۲۱۳۴۶۰۴

استوانه کورش بزرگ

دکتر شاهرخ رزمجو
ویراستار: عارف خرمشاهی
چاپ اول: ۱۳۸۹
تیراژ: ۳۲۰۰ نسخه
قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان
طراح گرافیک: علی بخشی
ناظر چاپ: مجتبی مقدم

حروفنگاری: شبستری؛ ایتوگرافی: ارغوان
چاپ: شمشاد؛ صحافی: مهرآیین
مطالب و تصاویر این کتاب با اطلاع و مجوز موزه
بریتانیا به چاپ رسیده است.
حق چاپ و نشر محفوظ است.

مجموعه مطالعات ایران باستان

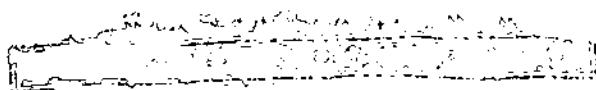
ایران هزاران سال تاریخ مداوم دارد، تاریخی سرشار از فراز و نشیبهای عبرت آموز.

در این میان یکی از بارزترین جلوه های فرهنگ و تمدن مردم ایران زمین دوران باستان است، دورانی شکوهمند که تمدن بشری را پربارتر کرد و بر غنای آن افزود.

هدف از مجموعه مطالعات ایران باستان، آن است که ترجمه مهمترین و تازه ترین آثار برگزیده راجع به ایران باستان را از هزاره های دوردست ماقبل تاریخ تا زوال ساسانیان، در دسترس فارسی زبانان قرار دهد. و نیز با نشر آثار تالیفی ایران شناسانه برجسته که تاکنون منتشر نشده اند، کمبود اطلاعات راجع به ایران باستان را جبران کند و با نشان دادن وضع کنونی مباحث تحقیقی، بر علاقه و توجه به تاریخ و زبان و دین و هنر ایران باستان بیفزاید، و از این راه شناخت مبهم و محنوبی را که امروزه بر حوزه های تحقیقاتی درباره ایران سایه انداخته است، به شناختی آگاهانه و پذیرشی پویا بدل نماید و بر ماهیت قضای تحقیقات تاریخی و فرهنگی اثر گذارد.

از آنجا که میراث ایران باستان کمتر مورد توجه بوده است، می کوشیم از یاری افراد ایراندوست و حمایت معنوی و مادی همدلانه آنها برای شناخت و نشر آثار ایران کهن بهره مند شویم، و در آغاز هر مجلد به نام از آنان سپاسگزاری نماییم.

امید است «مجموعه مطالعات ایران باستان» که در واقع نگاهی گسترده و گشوده به تاریخ و فرهنگ و هنر و دین و زبان و ادبیات ایران دارد، موجب گسترش دانش ایران پژوهی و تمام دوستداران و شیفتگان فرهنگ ایرانی شود.

مجموعه مطالعات ایران باستان

کتابهای این مجموعه در پنج بخش منتشر می شود:

۱) تاریخ ایران باستان

الف) تاریخ و هنر ایلامی، شوش هخامنشی

ب) تاریخ امپراتوری هخامنشی

ج) تاریخ سلوکیان

د) تاریخ پارتیان

هـ) تاریخ ساسانیان

۲) تاریخ مذاهب باستانی ایران

الف) تاریخ زرتشتی

ب) تاریخ مانوی ها در ایران باستان

ج) تاریخ کلیسای نستوری در ایران باستان

د) تاریخ یهودیت در ایران باستان

۳) راهنمای زبانی و ادبیات باستانی

الف) راهنمای زبان کهن و نوی اوستا

ب) راهنمای زبان پارسی

ج) راهنمای زبان سغدی

د) راهنمای زبان ختنی

هـ) راهنمای زبان پهلوی

و) راهنمای زبان پارسی میانه و پارتی

۴) منابع مطالعاتی درباره ایران باستان

کتیبه های هخامنشی

کتیبه های بیستون، نقش رستم و تخت جمشید

۵) تاریخ ادبیات شفاهی سنتی

حماسه و تاریخ در ایران باستان

زیر نظر و با انتخاب :

پروفسور ریچارد ن. فرای

دانشگاه ماروارد

پروفسور اوتتور شرؤ

دانشگاه ماروارد

پروفسور محمدرحیم شایگان

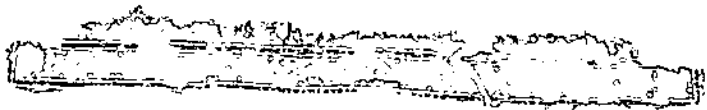
دانشگاه لوس آنجلس

مدیر مجموعه :

کامران فانی

به سرپرستی :

تورج اتحادیه

مشاوران علمی :

ژاله آموزگار

استاد دانشگاه تهران

بدر الزمان قریب

استاد دانشگاه تهران

حسین ضیایی

استاد دانشگاه لوس آنجلس

جواد نیستانی

استاد دانشگاه تربیت مدرس

داریوش شایگان

نشرقرزان

فهرست

۱۱	گفتار نویسنده
۱۵	۱. پیشگفتار
۱۹	۲. کاشف استوانه کورش
۲۷	۳. کشف استوانه کورش و محل کشف آن
۳۷	۴. تملک استوانه کورش
۳۹	۵. تاریخچه ترجمه متن
۴۷	۶. مشخصات استوانه کورش
۵۱	۷. زبان و خط کتیبه
۵۳	۸. نبونشید که بود؟
۵۷	۹. محتوای متن
۵۹	۱۰. کشف قطعات تازه
۶۳	۱۱. ترجمه متن استوانه کورش بزرگ
۶۹	۱۲. رویدادها و اهمیت تاریخی استوانه
۷۵	۱۳. مدارک دیگر
۸۱	۱۴. متن استوانه کورش روی استخوانهای اسب در چین
۸۵	۱۵. میراث ماندگار کورش
۸۹	۱۶. تاریخ معاصر و تفسیر استوانه کورش
۹۱	کتابشناسی برگزیده

گفتار نویسنده

استوانه کورش بزرگ، بی شک یک اثر مهم در تاریخ ایران و جهان به شمار می رود. با اینکه این استوانه در واقع یک اثر بابلی است و در بابل در منطقه میانرودان (بین النهرین در عراق کنونی) به دست آمده، ولی یکی از مهمترین اسناد تاریخ ایران و هویت ایرانی به شمار می رود، چرا که در آن نمودی از فرهنگ، اندیشه، رفتار و جهان بینی ایرانیان باستان دیده می شود. بنابراین، معرفی این اثر فرهنگی برای ایرانیان اهمیت بسیار دارد تا این اثر ارزشمند را بهتر شناخته و با اندیشه ها و تاریخ نیاکانشان بیشتر آشنا شوند.

این گلوخته از زمان کشف تاکنون به نام «استوانه کورش» شناخته می شود که برخی نیز از آن با نام «منشور کورش» یاد می کنند. این استوانه امروزه در موزه بریتانیا در لندن نگهداری می شود و روزانه هزاران بازدیدکننده از آن بازدید می کنند. یک نسخه بدل از آن نیز در ساختمان اصلی سازمان ملل متحد در نیویورک نگهداری می شود. این استوانه پیش از این تنها یک بار در سال ۱۳۵۰ خورشیدی به مناسبت جشنهای دوهزار و پانصدساله، به درخواست دولت وقت ایران به تهران فرستاده شد و همزمان با افتتاح موزه شهید برای مدت کوتاهی در آنجا به نمایش درآمد.

در سال ۱۳۸۲ خ، دو سال پیش از برپایی نمایشگاه هخامنشی موزه بریتانیا با نام «امپراتوری فراموش شده»، نیل مک گرگور مدیر موزه بریتانیا در جریان بازدید

خود از تهران اعلام کرد که موزه بریتانیا آماده است تا استوانه کورش را برای مدت کوتاهی به ایران امانت دهد. این خبر در آن زمان هیجان بسیاری در ایران برانگیخت و خبر آن در مطبوعات نیز منتشر شد. نمایشگاه «امپراتوری فراموش شده» در سال ۱۳۸۴ ش در موزه بریتانیا افتتاح گردید و استوانه کورش در انتهای نمایشگاه به عنوان نمادی از میراث و تأثیر ماندگار ایرانیان بر جهان به نمایش درآمد.

سه سال بعد در جریان برپایی یک نمایشگاه دیگر با عنوان «شاه عباس، بازآفرینی ایران» که در لندن برپا گردید، بار دیگر این پیشنهاد از سوی موزه بریتانیا تکرار گردید. در سال ۱۳۸۸ ش میان موزه بریتانیا و سازمان میراث فرهنگی و بازدیدکننده‌ی ایران برای نمایش استوانه کورش در تهران توافق‌هایی صورت گرفت، اما برپایی نمایشگاه به تعویق افتاد.

از شش سال پیش، نگارنده به همراه آقای پارسا دانشمند و دکتر اروینگ فینکل، مشغول گردآوری اسناد و آماده کردن کتابی مفصل درباره کورش بزرگ و متن استوانه او بودیم. قرار بود در این کتاب، متن و ترجمه‌های پیشین استوانه کورش بازنگری شده و ترجمه‌های تازه، رسا و دقیق از متن اصلی، به دو زبان فارسی و انگلیسی، به صورت واژه به واژه، ارائه شود. همچنین در کنار آن، جزئیات بیشتری از زندگی کورش به همراه یافته‌های تازه باستانشناسی و نوشتاری نیز معرفی گردد. بدین منظور در سالهای ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ ش، با اجازه موزه بریتانیا، نگارنده موفق شد تا چندین بار استوانه کورش را از نزدیک مورد بررسی و مطالعه قرار دهد و از آن عکسهای تازه‌ای تهیه کند.

در جریان آماده‌سازی کتاب، هیئت امنای موزه بریتانیا تصمیم به فرستادن استوانه کورش به تهران گرفتند. از آنجا که فرصت کافی برای آماده‌سازی کتاب وجود نداشت، موزه بریتانیا از نگارنده خواست تا کتاب کوچکی را آماده کند که در آن به صورت خلاصه، استوانه کورش به همراه ترجمه، تاریخچه و اهمیت آن برای خوانندگان غیرمتخصص معرفی گردد.

در زمستان سال ۱۳۸۸ ش، و در جریان کار روی این کتاب، به طور غیرمنتظره، دو قطعه ناشناخته از یک کتیبه با متن استوانه کورش در مجموعه موزه بریتانیا شناسایی شدند که یافته‌های بسیار پراهمیتی به شمار می‌روند. این کشف تازه به ما امکان داد تا بخشی از سطرهای شکسته شده استوانه را پر کنیم و ترجمه کاملتری ارائه دهیم. این سطرها در هیچ یک از ترجمه‌های پیشین وجود ندارند و برای نخستین بار به فارسی و انگلیسی ترجمه می‌شوند. در کتاب حاضر، به معرفی کوتاه این کشف تازه پرداخته شده، اما جزئیات بیشتر، همچون چگونگی کشف قطعات و معرفی کامل آنها، حرف نویسی متن، یادداشتها، بازسازی بخشهای شکسته شده و همچنین مجموعه‌ای از اسناد و مدارک منتشر نشده دیگر، به زودی در کتاب اصلی به طور مفصل به چاپ خواهد رسید. بنابراین، در این کتاب، آخرین ترجمه انجام شده توسط دکتر اروینگ فینکل و نگارنده ارائه می‌گردد که با نوردی مناسب از روی متن اصلی کتیبه و خود استوانه کورش به طور مستقیم و واژه به واژه انجام شده است.

برای ترجمه متن، نخست نگارنده در پاییز ۱۳۸۴ ش، عکسها و طرحهایی از روی اصل استوانه کورش در موزه بریتانیا تهیه کرد. سپس همراه با پارسا دانشمند در ایران توانستیم به کمک این عکسها و طرحها، ترجمه‌ای از متن استوانه، از بابلی به فارسی آماده کنیم. دکتر فینکل نیز در سال ۱۳۸۶ ش به مناسبت نمایشگاهی در موزه بریتانیا با عنوان «بابل، اسطوره و واقعیت»، ترجمه‌ای از متن استوانه به زبان انگلیسی ارائه داد. آنگاه نگارنده همراه با دکتر فینکل، با در دست داشتن ترجمه فارسی و انگلیسی، در موزه بریتانیا، به طور مستقیم به مطالعه روی اصل استوانه پرداختیم. برای این ترجمه، استوانه کورش مدتی در اختیار نگارنده و دکتر فینکل قرار گرفت که برای ما تجربه‌ای فراموش‌نشدنی بود. در جریان این کار، واژه به واژه روی متن اصلی پیش رفتیم و روی حالت‌های مختلف نشانه‌ها و معنای دقیق هر واژه به بحث و بررسی پرداختیم. این کار به طور همزمان روی هر دو متن فارسی و انگلیسی پیش رفت. در پایان کار مشترک ما روی متن استوانه، بخشهایی از ترجمه

فارسی و انگلیسی تغییر کرده و اصلاح گردید. لازم به یادآوری است که ترجمه فارسی به هیچ وجه ترجمه‌ای از متن انگلیسی دکتر فینکل نیست و خود ترجمه‌ای مستقل و مستقیم از روی خود متن استوانه است. ترجمه فارسی در مواردی نیز با ترجمه انگلیسی تفاوت دارد. هدف نگارندگان این بود که این ترجمه، نزدیکترین ترجمه به متن اصلی و کاملترین ترجمه مستقیم از بابلی به فارسی باشد و اشکالات و نقصهای ترجمه‌های پیشین نیز در آن وجود نداشته باشد. با اینکه نگارندگان همه ترجمه‌های پیشین (انگلیسی، فارسی، آلمانی یا زبانهای دیگر) را مورد بازبینی قرار دادند، اما در این ترجمه از هیچ یک از ترجمه‌های پیشین استفاده نشده و متن به صورت مستقیم از روی متن میخی استوانه اصلی، خوانده و ترجمه شده است.

در تابستان ۱۳۸۸ ش، نگارنده و خانم ماریکا آرکسی از همکاران پروژه کتابخانه آشوربانیپال، توانستیم عکسهای دیجیتالی بسیار دقیقی با بالاترین کیفیت از سرتاسر استوانه تهیه کنیم. جزئیاتی که در این عکسها دیده می شود، در هیچ یک از عکسهای قبلی قابل تشخیص نبود. این عکسبرداری به شناسایی جزئیات بیشتری از نشانه‌ها و خواندن بهتر متن کمک شایانی کرد. چند نمونه از این عکسها در کتاب حاضر به کار رفته است. برای برخی از اسناد و تصویرهای دیگر این کتاب نیز از بایگانی اسناد موزه بریتانیا استفاده شده است.

در اینجا لازم است از دکتر جان کرتیس، سرپرست بخش خاورمیانه موزه بریتانیا، دکتر اروینگ فینکل، مهندس پارسا دانشمند، دکتر مایکل سیمور، خانم دکتر وستا سرخوش، آقای کریستوفر واکر، دکتر جانان تان تیلور، خانم ماریکا آرکسی، خانم آنجلا اسمیت، خانم ربکا پری، آقای ریچارد واف، خانم فیلیپا والتون و همچنین هیئت امنای موزه بریتانیا برای کمکهای ارزشمندشان در آماده سازی این کتاب، سپاسگزاری کنم. در پایان نیز از آقای تورج اتحادیه و نشر فرزانه روز برای همکاری صمیمانه شان در نشر این کتاب سپاسگزارم.

دکتر شاهرخ رزمجو